

Як почесний професор Ф. Циглауер продовжив викладати в університеті після виходу на пенсію до своєї смерті. Р. Кайндль згадував: «Циглауер викладав рівно сто семестрів, 62 з них – у нашому університеті. На одному з останніх колоквіумів його охопив особливо сильний приступ кашлю. Знесилений, він, похитуючись, зайшов до кімнати порт'є; там я бачив його востаннє: і цей образ вірного виконання обов'язку до останнього напруження сил назавжди залишиться перед моїми очима!»¹

Ф. Циглауер помер 30 липня 1906 р. Він залишив по собі світлу пам'ять як знаний історик, ретельний дослідник, знавець архівів, прекрасний викладач, активний громадський діяч. Він зробив вагомий внесок в дослідження історії Буковини та Трансільванії. Його праці й зараз не втратили своєї цінності й використовуються сучасними дослідниками.

3.2 ІСТОРИК, ЕТНОЛОГ, КРАЄЗНАВЕЦЬ – ПРОФЕСОР РАЙМУНД ФРІДРІХ КАЙНДЛЬ*

Олександр Добржанський, Михайло Чучко

Серед викладачів і науковців Чернівецького університету «Франца-Йосифа» помітне місце посідає постать професора, ректора університету Раймунда Фрідріха Кайндля. Працюючи на кафедрі австрійської історії, цей учений плідно займався історичними, археологічними й етнографічними дослідженнями, він був єдиний з-поміж чернівецьких неукраїнців, хто став дійсним членом Наукового товариства ім. Шевченка у Львові, а написані ним праці з історії, краєзнавства та етнографії Буковини й понині не втратили своєї наукової вартості та неодноразово перевидавалися.

Народився Р. Кайндль у Чернівцях 31 серпня 1866 р. в сім'ї Антона й Ернестіни Кайндлів, які мешкали у власному будинку по вулиці Новий Світ, 58 (тепер вулиця ім. Т. Шевченка)².

Здобувши початкову освіту, Кайндль продовжив навчання у вищій ц. к. гімназії в Чернівцях, яка давала класичну освіту. Саме будучи

¹ Kaindl R. Ferdinand von Zieglaue. *Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung*. Innsbruck, 1907. Band XXVIII. S. 206.

² ДАЧО. Ф.759. Оп. 1. Спр. 62. Арк. 83; Масан О. Приятель українського народу (Р.Ф. Кайндль та його «Гуцули»). *Кайндль Р. Ф. Гуцули: їхнє життя, звичаї та народні перекази*. 2-ге видання. Чернівці, 2003. С. 165.

Р. Кайндль у 1891 р.

гімназистом, він почав збирати свої перші етнографічні матеріали¹. 1885 року вступив на філософський факультет Чернівецького університету й вибрав курси з германістики, географії та австрійської історії². Спершу майбутній історик віддавав перевагу германістиці. Проте незабаром він став виявляти зацікавлення до проблем народознавства й історичного краєзнавства, присвятивши цим питанням свої перші публікації³. Професори Й. Лозерт та Ф. Циглауер фон Блюменталь клопотали перед президією крайової управи Буковини про призначення студенту Кайндлю стипендії в розмірі 30 флоринів як найбільш активному

учаснику семінару із загальної та австрійської історії⁴.

Влітку 1891 року Р. Кайндль завершив університетське навчання та склав іспити на вчителя історії і географії для гімназії та реальної школи⁵. Відтак він зайняв посаду стажиста (probekandidat) у Чернівецькій ц. к. вищій гімназії, а потім продовжив свою педагогічну діяльність як суплент (молодший учитель) у православній вищій реальній школі м. Чернівці⁶.

Одночасно молодий учитель продовжував займатися науковими дослідженнями та здобувати вчені ступені. 3 грудня 1891 р. він захистив докторську роботу на тему *Zur Passio Adalperti Martiris* («До страждання мученика Адальберта»), яку писав під керівництвом професора-медієвіста Й. Лозерта⁷.

Подальшу дослідницьку діяльність Р. Ф. Кайндля в галузі студій з історії Австрії курував професор австрійської історії Ф. Циглауер фон Блюменталь. Для підвищення фахового рівня й написання габілітаційної роботи Р. Кайндль взяв відпустку й відправився до Відня, де записався позаштатним слухачем XIX курсу

¹ Чучко М., Грябан В. Етнографічні дослідження Раймунда Фрідріха Кайндля: історико-бібліографічний огляд. *Раймунд Фрідріх Кайндль. Розвідки з нагоди 150-ліття від дня народження*. Чернівці, 2016. С. 110.

² Raimund Friedrich Kaindl. *Geschichtswissenschaft der Gegenwart*. S. 173; Kaindl Raimund Friedrich. *Österreichisches biografisches Lexikon 1815–1950*. Bd. 3. Graz-Köln, 1965. S. 177.

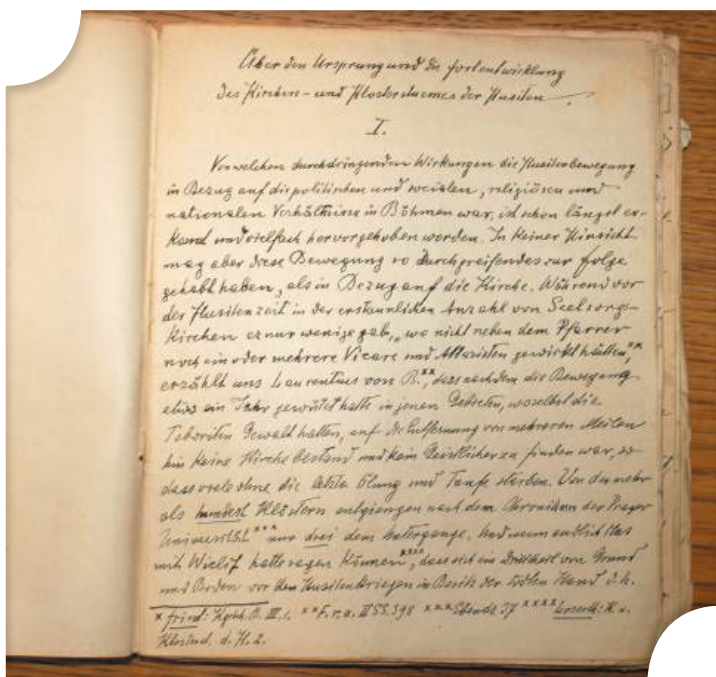
³ Масан О. Професор Р.Ф. Кайндль: життєвий шлях дослідника населення Карпат та історії Чернівців. С. 12.

⁴ ДАЧО. Ф. 3. Оп. 2. Спр. 11242. Арк. 35.

⁵ ДАЧО. Ф. 759. Оп. 1. Спр. 62. Арк. 1, 78, 80, 248, 210.

⁶ Масан О. Професор Р.Ф. Кайндль: життєвий шлях дослідника населення Карпат та історії Чернівців. С. 12.

⁷ Фрунчак С. Дослідник і викладач Йоган Лозерт. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького держуніверситету*. Чернівці, 1998. Кн. 1. Гуман. науки. С. 201–202.

Семінарська робота про гуситів Р. Кайндля

до Інституту австрійських історичних досліджень¹. Перебуваючи в австрійській столиці, він підготував габілітаційну роботу «Набуття Буковини Австрією», захист якої відбувся 15 липня 1893 р. в стінах Чернівецького університету².

У цьому ж 1893 р. Р. Кайндль взяв участь у конкурсі на заміщення посади приват-доцента кафедри історії Австрії³ і почав викладати в Чернівецькому університеті. Одночасно декілька років він також був професором (головним учителем) учительської семінарії в Чернівцях⁴.

У 1901 р., коли професор Ф. Циглауер фон Блюменталь вийшов на пенсію, на його місце завідувачем кафедри історії Австрії як надзвичайним професором було обрано Р. Кайндля⁵. Ця подія була схвально сприйнята в місце-

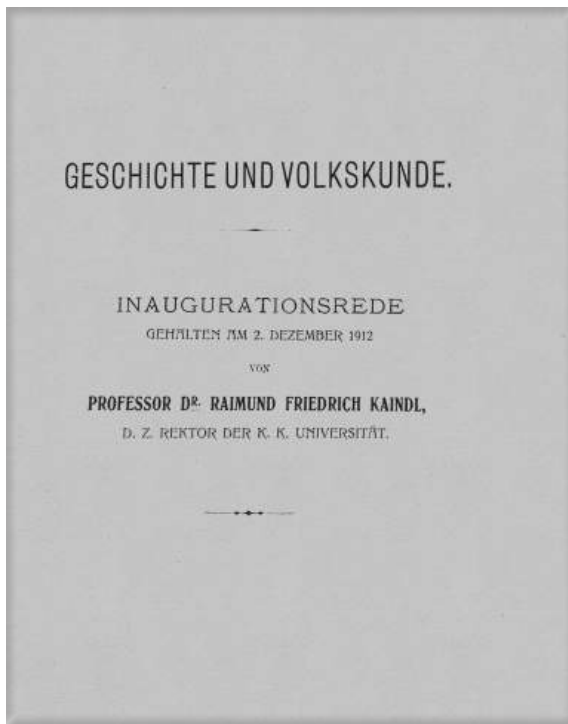
¹ ДАЧО. Ф. 3. Оп. 2. Спр. 15416. Арк. 1; Klein A.A. Leben und Werk Raimund Friedrich Kaindls. *Alma mater Francisco Josephina: Die deutschsprachige Nationalitäten-Universität in Czernowitz- Festschrift zum 100. Jahrestag ihrer Eröffnung 1875* / Hg. von R. Wagner. München, 1975. S. 294.

² Kaindl R.F. Die Erwerbung der Bukowina durch Oesterreich: Habilitationsvortrag, gehalten an der philosophischen Facultät der k.k. Franz-Josefs-Universität in Czernowitz am 15. Juli 1893. Czernowitz, 1894.

³ Die Rektorswahl. S. 4; 50. Geburtstag unseres hochverdienten Geschichtsschreibers Professoer Kaindl. *Deutsches Volksblatt für Galizien*. 1916. 24. August. S. 5.

⁴ XXXII. Jahres-Bericht der gr.-or. Ober-Realschule in Czernowitz am Schlusse des Schuljahres 1895/96 von C. Mandyczewski, Direktor. S. 81; Карбулицький І. Вказ. праця. С. 87.

⁵ ДАЧО. Ф. 3. Оп. 2. Спр. 19361. Арк. 5, 10; Hof und Staats-Handbuch der -Österreichischen-Ungarischen Monarchie für 1901. Wien, 1901. S. 827; Hof und Staats-Handbuch der -Österreichischen-Ungarischen Monarchie für 1902. Wien, 1902. S. 845.

Інавгураційна промова ректора Р. Кайндля. 1912 р.

вій пресі. Зокрема, газета «Буковина» в повідомленні від 8 березня писала, що «др. Раймунд Кайндль, звісний зі своїх численних етнографічних праць про буковинських русинів, зістав надзвичайним професором австрійської історії при Чернівецькому університеті»¹. Він також став керувати семінаром з австрійської історії. 26 серпня 1904 р. Р. Ф. Кайндль став ординарним професором австрійської історії Чернівецького університету².

У березні 1911 р. вчений очолив «Товариство християнських німців»,

у діяльності якого брав активну участь ще з 1897 року і навіть організував у Чернівцях З'їзд карпатських німців³.

У липні 1912 р. Р. Кайндль став ректором Чернівецького університету Франца-Йосифа⁴ і обіймав цю посаду, як це тоді було прийнято, один рік.

2 грудня 1912 р. новобраний ректор виголосив в університетській залі традиційну інавгураційну промову. Свій виступ Р. Кайндль присвятив темі «Історія і народознавство», виклавши в ньому перед аудиторією власні провідні думки стосовно теоретичного народознавства⁵, яке не так давно запровадив у навчальний процес⁶.

¹ Буковина. 1901. 21 лютого (8 марта). С. 2.

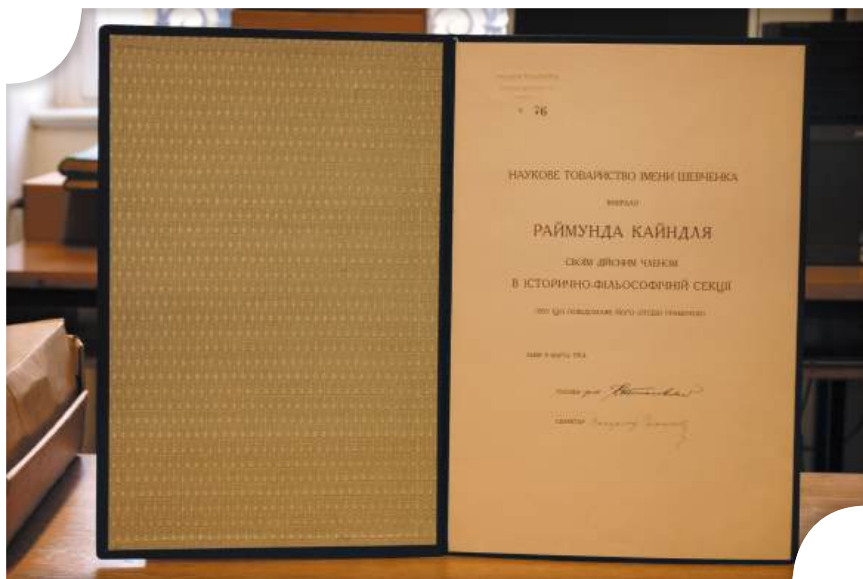
² Dokumente zur Biographie Raimund Freidrich Kaindls. *Raimund Friedrich Kaindl 1866-1966: Kulturhistorische Ausstellung. Johanneum*, Graz. S. 45. № 9; Hof und Staats-Handbuch der -Österreichischen-Ungarischen Monarchie für das Jahr 1905. XXXI. Jahrgang. Wien, 1905. S. 837.

³ Масан О. Професор Р.Ф. Кайндль: життєвий шлях дослідника населення Карпат та історії Чернівців. С. 17-18; Шарп К. Погляди невизнаного? Історик Раймунд Ф. Кайндль (1866-1930). *Раймунд Фрідріх Кайндль. Розвідки з нагоди 150-ліття від дня народження*. Чернівці, 2016. С. 49.

⁴ ДАЧО. Ф. 2. Оп. 1. Спр. 843. Арк. 1; Personalstand der Franz Josephs- Universität zu Czernowitz im Studienjahre 1912/1913. Czernowitz, 1912. S. 3.

⁵ Kaindl R.F. *Geschichte und Volkskunde: Inaugurationsrede gehalten am 2. Dezember 1912*. Czernowitz, 1913.

⁶ Rein K. Op. cit. S. 164, 178-179.

Грамота про обрання Р. Кайндля дійсним членом Наукового товариства ім. Т. Шевченка у 1914 р.

Довгий час проф. Р. Кайндль був членом Центральної пам'яткоохоронної комісії: з 1902 р. він член-кореспондент Центральної комісії у справах дослідження та збереження пам'яток історії та мистецтва на Буковині, а в 1909 р. став її консерватором (зберігачем). Крім того, Кайндль був членом екзаменаційної комісії¹. 29 червня 1913 р. його також призначили на п'ять років консерватором архівної ради краю, очільником якої був колега по університету, професор історії Східної Європи В. Мількович². Навесні 1914 р. професор Р. Кайндль був прийнятий до Наукового товариства ім. Шевченка у Львові, ставши членом його історико-філософської секції³.

З початком Першої світової війни вчений перебрався до Відня⁴. Там майже рік займався наданням допомоги біженцям із Карпатського регіону. На початку зимового семестру 1915/1916 років його запросили очолити кафедру історії Австрії університету Карла і Франца⁵ в м. Грац.

¹ Kaindl, Raimund Friedrich. *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950*. Band III: Hüb – Knoll (Lieferung 11–15). Wien, 1962. S. 177; ДАЧО. Ф. 2. Оп. 1. Спр. 26108. Арк. 4; Масіян Н. Документи Державного архіву Чернівецької області про історика, етнографа, археолога педагога, професора Чернівецького університету доктора Раймунда Фрідріха Кайндля. С. 212.

² ДАЧО. Ф. 39. Оп. 1. Спр. 5732. Арк. 1.

³ Шарп К. Погляди невизнаного? *Історик Раймунд Ф. Кайндль (1866–1930)*. С. 50.

⁴ Klein A. *Leben und Werk*. S. 299; Масан О. Професор Р.Ф. Кайндль: життєвий шлях дослідника населення Карпат та історії Чернівців. С. 18.

⁵ Dr. Raimund Friedrich Kaindl. *Von der Heide*. 1915. 1. Septembrie. S. 5; Dr. R.F. Kaindl. *Von der Heide*. 1916. 1. Septembrie. S. 24.

Кайндль з колегами 1893 р.

Там науковець працював аж до смерті. Помер він у віці 65 років 14 березня 1930 р.¹

Захоплюватися науковими студіями Р. Кайндль почав ще з молодих років. Будучи студентом, він опублікував у «Журналі з народознавства», що виходив у Берліні, гуцульську казку про Котигорошка, записану ним в Буковинських Карпатах. Правда, у публікації матеріалу редактори припустилися прикрої помилки, замінивши слово «гуцульська» казка на «галицька»².

На другому курсі університету Р. Кайндль весь вільний від навчання час проводив у подорожах буковинськими селами над р. СПрут, Сірет та Черемош. Під час мандрівок краєм він знайомився з учителями, священниками, цікавився у них традиційним життям місцевого населення, заохочував до співпраці в провадженні досліджень з етнографії.

За результатами експедицій дослідник опублікував низку статей з етнографії руснаків та історії Чернівців і Буковини. У 1889 та 1890 рр. вийшла друком його праця «Русини на Буковині» (перша частина цієї праці ще 1888 року була надрукована у вигляді статей у краєзнавчому альманасі «Буковинські листки»). Співавтором 2-ї частини дослідження Р. Ф. Кайндля про буковинських русинів став священник у с. Слобода Банилів Олександр Манастирський³. Це видання планувалося як своєрідний довідник, покликаний

¹ Raimund Friedrich Kaindl. *Banater Deutsch Zeitung*. 1930. 19. März. S. 1.

² Масан О. «Я відносився до них сердечно...» *Молодий буковинець*. 1991. № 36. С. 4.

³ Norst A. Alma mater Francisco-Josephina. S. 61; Масан О. Приятель українського народу (Р.Ф. Кайндль та його «Гуцули»). С. 170–171; Чучко М. Перше узагальнююче історико-етнографічне дослідження про буковинських українців та його автори — Раймунд Фрідріх Кайндль і Олександр Манастирський. Kaindl R.F., Manastyrski A. *Die Rutenen in der Bukowina — Кайндль Р.Ф., Манастирський О. Русини на Буковині*. Чернівці, 2007. С. 42, 186; Kaindl R.F., Manastyrski A. *Die Rutenen in der Bukowina*. Czernowitz, 1889. I. Theil.; Kaindl R.F., Manastyrski A. *Die Rutenen in der Bukowina*. Czernowitz, 1890. II. Theil.

Р. Кайндль виголошує промову на відкритті пам'ятника Ф. Шиллеру. 1907 р.

познайомити німецькомовного читача з етнічною історією та культурно-побутовими особливостями русинського населення краю¹. Вихід праці «Русини на Буковині» у світ викликав масу схвальних відгуків в українській пресі² та наукових колах.

Наприкінці 1893 року (на титулі стоїть 1894 р.) Р. Кайндль видав фундаментальне дослідження «Гуцули: їхнє життя, звичаї та народні перекази», яке стало результатом його багаторічних етнографічних експедицій в Карпатські гори.³ Це була перша наукова етнографічна праця про карпатських горян. Автор написав її об'єктивно, професійно й навіть з певною симпатією до гірських жителів долини Черемоша та Сучави⁴.

Публікація праці про гуцулів викликала численні відгуки та рецензії, у тому числі українських дослідників етнографії. Серед інших схвальну рецензію опублікував М. Кордуба, який відзначав, що ця розвідка «щодо наукового

¹ Чучко М. Перше узагальнююче історико-етнографічне дослідження про буковинських українців та його автори — Раймунд Фрідріх Кайндль і Олександр Манастирський. С. 186; Чучко М., Грябан В. Етнографічні дослідження Раймунда Фрідріха Кайндля: історико-бібліографічний огляд. С. 110–111.

² Буковина. 1889. 21 грудня. С. 7.

³ Масан О. Приятель українського народу (Р.Ф. Кайндль та його «Гуцули»). С. 176; Kaindl R.F. Die Huzulen: Ihr Leben, ihre Sitte und ihre Volksüberlieferung. Wien, 1894; Кайндль Р.Ф. Гуцули: їх життя, звичаї та народні перекази. Чернівці, 2000; Кайндль Р.Ф. Гуцули: їх життя, звичаї та народні перекази. 2-ге вид., випр і доп Чернівці, 2003.

⁴ Кайндль Р.Ф. Вказ. праця. С. 11–173.

Р. Кайндль зі студентами під час відвідин монастиря Путна. 1907 р.

оброблення і технічного викінчена стоїть висче», ніж праця «Русини на Буковині», хоча «метод описування тут такий самісенський, якого автор ужив в попередній розвідці, тож не повторятимемо всего, лиш поробимо деякі замітки»¹. Високо оцінив роботу Кайндля і В. Гнатюк².

Продовжуючи займатися вивченням етнографії населення Буковини, особливо жителів Карпат, Р. Кайндль збирав також фольклорні матеріали³. Зокрема, склав збірку буковинських і галицьких приповідок⁴. Публікував народні перекази про лихварів, чари, відьом, чарівників, прокляття, способи ворожіння й засоби проти них⁵.

Низку праць учений присвятив проблемам календарної і сімейної обрядовості русинів. Неабияку вартість мають його публікації про селянське

¹ Кордуба М. Вказ. праця. С. 9.

² Бібліографія. Гнатюк В. Рецензія. *Записки НТШ*. 1898. Т. 21. Кн. 1. С. 30.

³ Kaindl R.F. Zwei ruthenische Mythen aus der Bukowina. *Am Ur-Quell*. Hamburg, 1891. Bd. I. Hft. 1. S. 16–17.

⁴ Kaindl R.F. Sprichwörter und Redensarten in der Bukowina und in Galizien. *Zeitschrift des Vereins für Volkskunde*. 1902. Bd. 12. Nr. 4. S. 443–448; Kaindl R.F. Sprichwörter und Redensarten in der Bukowina und in Galizien. *Zeitschrift des Vereins für Volkskunde*. 1903. Bd. 13. Nr. 1. S. 75–84.

⁵ Kaindl R.F. Zauberglaube bei den Ruthenen in der Bukowina und Galizien. *Kaindl R.F. Kleine Studien*. Czernowitz, 1893. S. 31–40; Kaindl R.F. Zauberglaube bei den Huzulen. *Globus*. 1899. Bd. 76. S. 29–233; Kaindl R.F. Selman. *Bukowinaer Rundschau*. 1889. Nr. 662. S. 664; Kaindl R.F. *Kleine Studien*. Die Lippowaner. Czernowitz, 1893. S. 31–36, 40–45.

весілля в Берегометі над Прутом¹, різдвяні звичаї, святкування Нового року та Йордану², а також Великодня на Буковині³. Відзначалася змістовністю й розвідка Кайндля про писанкарство Буковини та Галичини⁴.

У розвідці про народний календар русинів і гуцулів⁵ Р. Ф. Кайндль намагався охарактеризувати річний цикл їх звичаїв та вірувань, виокремивши в ньому дохристиянські елементи, які збереглися й переплелися із церковною обрядовістю⁶.

Ще в 1893 р. вчений у числі інших дослідників з буковинського краю долучився до написання започаткованого у 80-х роках XIX ст. з ініціативи кронпринца Рудольфа (1858–1889) фундаментального видання «Австро-Угорська монархія у слові та образах», 20-й том якого мав бути присвячений історії, етнографії та культурі населення герцогства Буковина⁷. Р. Ф. Кайндль написав для цього тому, який вийшов у Відні 1899 року, етнографічні статті «Гуцули» та «Поляки»⁸.

У 1898 р. вийшла стаття Кайндля «Етнографічні походи у Східних Карпатах»⁹, у якій він дослідив закарпатських гуцулів з долини Ріки й Тиси.

Цілу низку праць присвятив дослідник віруванням гуцулів¹⁰, а також народним уявленням про душу та її мандрівки після смерті¹¹, про культ гір

¹ Kaindl R.F. Ruthenische Hochzeitgebräuche in der Bukowina. *Zeitschrift des Verein für Volkskunde*. 1901. S. 158–169, 280–286; Kaindl R.F. Die Hochzeitfeier bei den Ruthenen in Berhometh am Pruth (Bukowina). *Globus*. 1904. Bd. 85. Nr. 18. S. 281–288; Kaindl R.F. Beiträge für Vorgeschichte und Ethnographie Osteuropas. Wien, 1910. S. 281–289.

² Kaindl R.F. Die Weinachtsfeier in der Bukowina und in Galizien. *Leipziger Zeitung. Wissenschaftliche Beilage*. 1894. Nr. 152.

³ Kaindl R.F. Das Osterfest in der Bukowina und in Galizien. *Beilage zur Allgemeinen Zeitung* (München). 1901. Nr. 79.

⁴ Kaindl R.F. Ostereier in der Bukowina und Galizien. *Zeitschrift für österreichische Volkskunde*. 1899. Nr. 7–8. S. 155–161.

⁵ Kaindl R.F. Der Festkalender der Rusnaken und Huzulen. *Mitteilungen der k. k. Geographischen Gesellschaft*. 1896. Bd. 39. S. 401–446.

⁶ Kaindl R.F. Der Festkalender der Rusnaken und Huzulen. S. 401; Курочкін О. Дохристиянська основа Святкового календаря українців Карпатського регіону за матеріалами Р.Ф. Кайндля. *Р.Ф. Кайндль і українська історична наука. Матеріали Міжнародного наукового семінару «Кайндлівські читання»*. Чернівці, 22–23 травня 2004 р. Ч. 1. Вижиця, 2004. С. 127.

⁷ Чучко М., Грябан В. Етнографічні дослідження Раймунда Фрідріха Кайндля: історико-бібліографічний огляд. С. 120.

⁸ Kaindl R.F. Die Huzulen. *Die Österreich-Ungarische monarchie in Wort und Bild. Bukowina*. Wien, 1899. S. 271–282; Kaindl R.F. Die Polen. *Die Österreich-Ungarische Monarchie in Wort und Bild. Bukowina*. S. 306–314.

⁹ Kaindl R.F. Ethnographische Streifzüge in den Ostkarpaten: Beiträge zur Hausbauforschung in Österreich. *Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien*. 1898. Bd. 28. S. 223–249.

¹⁰ Kaindl R.F. Baba Jaudocha Dokia. *Ethnographische Mitteilungen aus Ungarn*. 1896. Bd. 2. S. 222; Kaindl R.F. Die Wetterzauberei bei den Ruthenen und Huzulen. *Mitteilungen der Geographischen Gesellschaft*. 1894. Bd. 37. S. 624–642; Kaindl R.F. Zauberglaube bei den Huzulen. *Globus*. 1900. Bd. 76. S. 15–17; Бібліографія. Гнатюк В. Рецензія. *Записки НТШ*. 1901. Т. 41. Кн. 3. С. 38–40.

¹¹ Kaindl R.F. Die Seele und ihre Aufenthaltsort nach dem Tode im Volksglauben der Ruthenen und Huzulen. *Globus*. 1895. Bd. 67. Nr. 23. S. 79–86.

та його значення в житті гуцулів¹ тощо. Оригінальною є праця Р. Ф. Кайндля про звичаєве право русинів і гуцулів².

Поступово, на початку ХХ ст., вчений усвідомив необхідність перейти від описової етнографії до теоретичних етнологічних узагальнень. Він вважав, що народознавство повинно посісти провідне місце серед допоміжних історичних дисциплін і викладатися в школах та університетах³. За словами сучасного австрійського етнолога Г. Ебергарта, коли Кайндль почав займатися народознавством, воно було ще зовсім молодого наукою і не мало методичного посібника. Тому дослідник сам вирішив видати такого роду підручник⁴. У 1903 р. він опублікував працю «Народознавство, його значення, цілі та методи»⁵, яка складалася із 6 частин. Завершувалася праця заключним словом автора до вчителів⁶.

Теоретична праця Р. Ф. Кайндля з народознавства привернула увагу фахівців. Дослідники вважали її разом із працями М. Хаберланда та Ф. Крауса основою для подальшого розвитку народознавства. Критично, але позитивно оцінив роботу в 1904 р. М. Рьодігер в «Часописі з народознавства». Стриманішу рецензію зробив у «Журналі австрійського народознавства» М. Хаберландт, рекомендуючи її переважно учительству⁷. Гостру критику щодо теоретичних викладок Кайндля в галузі народознавства висловив І. Франко у рецензії, опублікованій 1904 року в «Записках НТШ»⁸, але водночас відзначив його заслуги як дослідника-практика⁹.

У вже згаданій інавгураційній промові «Історія та народознавство», виголошеній Кайндлем 2 грудня 1912 року після обрання його ректором Чернівецького університету, він відзначив практичну потребу в народознавстві,

¹ Kaindl R.F. Höhenkultus in den Karpathen. *Die Sonntagszeit*. Wien, 1904. Beilage zu Nr. 56.

² Kaindl R.F. Die Volksthümliche Rechtsanschauungen der Rusnaken und Huzulen. *Globus*. 1894. Bd. 66. Nr. 17. S. 270–275.

³ Джурюк Т., Масан О. Kaindl R.F. — дослідник етнографії Гуцульщини. С. 71.

⁴ Ебергарт Г. Між народознавством та історією. Про сприйняття праць Р.Ф. Кайндля. *Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології*: збірник наукових праць. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, кафедра етнології, античної та середньовічної історії. Чернівці, 2000. Т. 3. С. 234–235.

⁵ Kaindl R.F. Die Volkskunde. Ihre Bedeutung, ihre Ziele und ihre Methode, mit besonderer Berücksichtigung ihres Verhältnisses zu den historischen Wissenschaften. Leipzig – Wien, 1903; Чучко М., Грябан В. Етнографічні дослідження Раймунда Фрідріха Кайндля: історико-бібліографічний огляд. С. 129.

⁶ Kaindl R.F. Ibid. S. 139–149.

⁷ Ебергарт Г. Між народознавством та історією. Про сприйняття праць Р. Ф. Кайндля. С. 236–237.

⁸ Бібліографія. Франко І. Рецензія: Kaindl R.F. Die Volkskunde. Ihre Bedeutung, ihre Ziele und ihre Methode, mit besonderer Berücksichtigung ihres Verhältnisses zu den historischen Wissenschaften. Leipzig – Wien, 1903. С. 34.

⁹ Бібліографія. Франко І. Рецензія: Kaindl R.F. Die Volkskunde. Ihre Bedeutung, ihre Ziele und ihre Methode, mit besonderer Berücksichtigung ihres Verhältnisses zu den historischen Wissenschaften. Leipzig – Wien, 1903. С. 33.

виразно виступивши за інтенсивне дослідження культурних проявів «маленьких людей». Водночас народознавство мало для Р. Кайндля чітко визначену патріотичну мету¹.

Перед Першою світовою війною та після неї вчений став відомим виразником і захисником національних прагнень німців Східної Європи². Перебравшись до Грацу, він опублікував низку праць про історію німців Сходу «Поселення німців на Сході», «Німці в Придунайських країнах і їх сусідніх областях. Лист до німців і не німців», «Німці на Буковині: з картою», «1848/49, 1866, 1918/19: шлях німецького народу до катастрофи та його порятунку»³ та ін.

Ці праці значною мірою стали продовженням дослідження Р. Кайндля про історію німців карпатського регіону, яке було опубліковане впродовж 1906–1911 рр. у трьох томах⁴.

Ще одним захопленням Р. Кайндля поряд із народознавством з юних років була історія Буковини. У цій галузі вчений так само написав велику кількість праць.

Будучи школярем, він часто гостював у домі фінансового радника Ф. Вікенгавзера⁵, який був істориком-любителем та зібрав велику кількість документів, а також написав декілька книг з історії Буковини і Чернівців. Саме він надав юному Кайндлю допомогу в його перших наукових студіях з минулого краю. Уже в 1888 р., будучи студентом, той надрукував свою першу статтю «До історії міста Чернівців та його околиць»⁶.

Ряд історичних праць Р. Кайндля присвячено окремим історичним подіям на Буковині. Зокрема, він докладно дослідив події 1809 р. в краї. Виділивши окремо цей рік, він зумів всебічно проаналізувати участь населення Буковини в наполеонівських війнах.

Ще одна важлива подія, яку не міг оминути дослідник, — це революція 1848–1849 рр. Цій темі він присвятив декілька праць, серед яких найбільш

¹ Kaindl R.F. Geschichte und Volkskunde: Inaugurationsrede gehalten am 2. Dezember 1912; Ебепрапт Г. Між народознавством та історією. Про сприйняття праць Р. Ф. Кайндля. С. 237–239.

² Троян С. Kaindl R.F. і консолідація німецтва у Карпатському регіоні. *Буковина — мій рідний край* : II Історико-краєзнавча конференція молодих дослідників, студентів та науковців. Матеріали. Чернівці, 1997. С. 60–61.

³ Kaindl R.F. Deutsche Siedlung im Osten. Stuttgart; Berlin, 1915; Kaindl R.F. Die Ansiedlung der Deutschen in den Karpatenländern. Leipzig, 1917; Kaindl R.F. Die Deutschen in den Donauländern und ihren Nachbargebieten. Ein Sendschreiben an Deutsche und Nichtdeutsche. Hamm, 1919; Kaindl R.F. Die Deutschen in der Bukowina: mit Karte. Berlin, 1919; Kaindl R.F. 1848/49, 1866, 1918/19: des deutschen Volkes Weg zur Katastrophe und seine Rettung. München, 1920.

⁴ Kaindl R.F. Geschichte der Deutschen in den Karpatenländern. Gotha, 1907. Bd. 1; Kaindl R.F. Geschichte der Deutschen in den Karpatenländern. Gotha, 1907. Bd. 2; Kaindl R.F. Geschichte der Deutschen in den Karpatenländern. Gotha, 1911. Bd. 3.

⁵ Добржанський О. Дослідження з історії Буковини у творчості Раймунда Фрідріха Кайндля. *Раймунд Фрідріх Кайндль. Розвідки з нагоди 150-ліття від дня народження*. С. 25.

⁶ Kaindl R.F. Zur Geschichte der Stadt Czernowitz und ihrer Umgebung. Czernowitz, 1888.

ґрунтовною є «Буковина в роках 1848 і 1849», опублікована 1900 р. у Відні¹. У цій роботі вчений проаналізував головні події революції, що відбувалися в цей час на Буковині.

Переважна більшість досліджень з історії Буковини Р. Ф. Кайндля стосувалися суспільно-політичних відносин, розвитку культури, освіти, віросповідань тощо. Однак є і праці, присвячені соціально-економічним процесам на Буковині. Одна з таких – «Підданство на Буковині. Дослідження з історії становища селян та їх звільнення»². У цій роботі науковець дослідив аграрні відносини починаючи з часів Молдавського князівства. Насамперед він проаналізував появу великого феодалного землеволодіння, землеволодіння монастирів і церков. Історик наголосив, що впродовж існування Молдавського князівства кількість земель, які належали державі та вільним селянам, поступово зменшувалася, переходячи у власність бояр.

Однією з найвідоміших праць Р. Ф. Кайндля є «Історія Буковини. Від найдавніших часів до сучасності з особливим розглядом культурних відносин».

Роботу над цим узагальнюючим дослідженням він розпочав, ще будучи студентом. 1888 р. побачив світ перший том дослідження, який у 1896 р. був перевиданий із значними змінами та доповненнями. Другий том був уперше опублікований у 1895 році і потім перевиданий із доповненнями в 1903 р. Третій том вийшов у 1898 р. і перевиданий у 1903 р. Враховуючи велику популярність книги, у 1904 р. вчений перевидав усі три томи в одному фоліанті, зробивши незначні виправлення в тексті³.

«Історія Буковини» написана за хронологічно-проблемним принципом. У першій частині автор дослідив історію краю від найдавніших часів до початку Молдавського князівства (1342 р.). Друга частина праці була присвячена висвітленню історичного минулого від заснування Молдавського князівства до окупації Буковини Австрією (1342–1774). Третя – стосувалася історії Буковини під владою австрійського імператорського дому (з 1774 р.). Отже, це було перше дослідження, яке подавало цілісну історію Буковини від найдавніших часів до кінця XIX ст. з особливим акцентом на культурні зв'язки.

¹ Kaindl R.F. Die Bukowina in den Jahren 1848 und 1849. Wien, 1900.

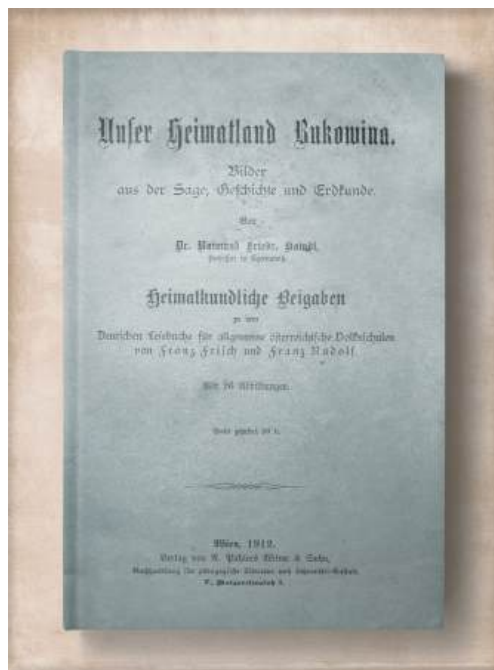
² Kaindl R.F. Das Untertanswesen in der Bukowina. Ein Beitrag zur Geschichte des Bauernstandes und seiner Befreiung. Wien, 1899.

³ Kaindl R.F. Geschichte der Bukowina: von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart unter besonderer Berücksichtigung der Kulturverhältnisse. 1. Abschnitt, Von den ältesten Zeiten bis zu den Anfängen des Fürstenthums Moldau (1342). Czernowitz, 1896; Kaindl R.F. Geschichte der Bukowina : von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart unter besonderer Berücksichtigung der Kulturverhältnisse. 2. Abschnitt, Von der Begründung des Fürstenthums Moldau bis zur Occupation der Bukowina durch Oesterreich (1342–1774). Czernowitz, 1903; Kaindl R.F. Geschichte der Bukowina. 3. Abschnitt. Die Bukowina unter der Herrschaft des österreichischen Kaiserhauses (seit 1774). Czernowitz, 1898.

У 1908 р. громадськістю Чернівців було поставлено питання про написання історії міста до 500-річчя першої письмової згадки про нього. Представники магістрату звернулися саме до Р. Ф. Кайндля, авторитет якого як дослідника історії Буковини на той час уже був беззаперечним. Слід зауважити, що вчений блискуче справився із завданням, написавши ґрунтовну історію Чернівців¹. Ця праця не втратила свого наукового значення і в наш час.

Структурно «Історія Чернівців» повторює «Історію Буковини». Тут так само використовується хронологічно-проблемний метод викладення матеріалу. У перших п'яти розділах подається хронологія подій від прадавніх часів до початку ХХ ст. В окремих місцях робота нагадує своєрідний літопис, коли повідомляється, які події відбулися кожного конкретного року.

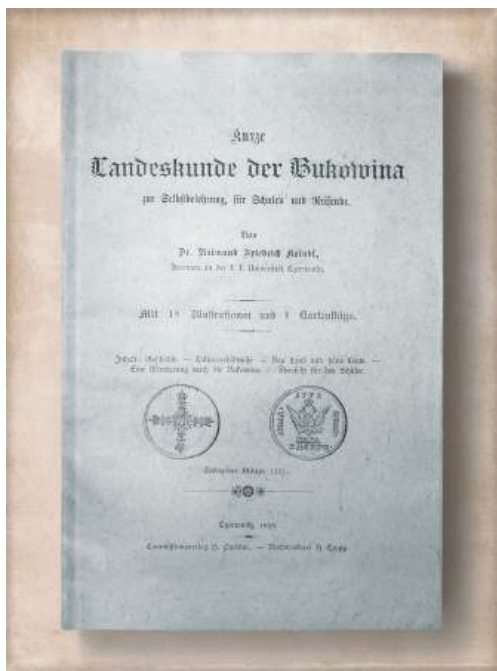
Говорячи про Р. Ф. Кайндля як дослідника історії Буковини, варто також відзначити його зусилля щодо розвитку краєзнавства й популяризації минулого краю. Починаючи з 1891 р., щороку протягом тривалого періоду він виступав з доповідями «Краєзнавство Буковини впродовж відповідного року»². Ці доповіді зазвичай готувалися й публікувалися за підтримки «Буковинського товариства крайового музею». В них вчений робив огляд усього, що було зроблено й опубліковано з краєзнавства Буковини впродовж конкретного року. Виділялися такі рубрики: краєзнавство давнього часу, етнографія та народознавство, історія та культурні відносини, географія та статистика, загальні праці та надходження до крайового музею. У своїй доповіді Р. Ф. Кайндль називав праці, які з'явилися впродовж року, німецькою, українською, румунською, польською та іншими мовами, характеризував їх,

Титул підручника Р. Кайндля
«Наша вітчизна Буковина». 1912 р.

¹ Kaindl R.F. Geschichte von Czernowitz von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart. Czernowitz, 1908.

² Kaindl R.F. Bericht über die Arbeiten zur Landeskunde der Bukowina während des Jahres 1895. (Fünfter Jahrgang). Mit Unterstützung des Bukowiner Landesmuseum-Vereines. Czernowitz, 1896.

Титул підручника Р. Кайндля з краєзнавства. 1895 р.

відзначав напрями, які потребують подальшого розвитку. Таким чином, завдяки цим доповідям маємо досить чітку, з розбивкою за роками, картину того, як розвивалося краєзнавство на Буковині з 90-х років XIX ст.

Заслугою Р. Ф. Кайндля є публікація в 1895 р. першого ілюстрованого підручника з краєзнавства Буковини, який був розрахований на учнів шкіл, туристів і тих, хто прагнув самостійно ознайомитись з історією, етнографією, географією Буковини¹.

Кайндль був також автором низки праць з археології і географії Буковини та з історії німецького права в Галичині,

як-от *Archäologische Untersuchungen von Wassileu und Panka in der Bukowina* («Археологічні дослідження Василева і Панки на Буковині»), *Beiträge zur Geschichte des deutschen Rechts in Galizien* («Внесок до історії німецького права в Галичині»), *Bericht über die Arbeiten zur geographischen Erforschung der Bukowina im Jahre 1894* («Звіт про роботу з географічного дослідження Буковини протягом 1894 р.»).²

Загалом варто відзначити, що дослідження Р. Ф. Кайндля сприяли остаточному формуванню австрійської школи історії та буковинознавства, яка відзначалася глибоким знанням фактичного матеріалу, об'єктивністю трактувань історичних процесів, тісним пов'язанням подій на Буковині з подіями в інших регіонах Європи. Написані вченим історичні та народознавчі праці посіли гідне місце серед доробку викладачів Чернівецького університету австрійської доби в галузі історичних студій, і донині не втративши своєї наукової вартості.

¹ Kaindl R.F. *Kurze Landeskunde der Bukowina zur Selbstbelehrung, für Schulen und Reisende*. Czernowitz, 1895.

² Kaindl R.F. *Archäologische Untersuchungen von Wassileu und Panka in der Bukowina. Mitteilungen aus der k. k. Zentralkommission für Erforschung und Erhaltung der Kunst und des Denkmals*. 1901. Bd. 28; Kaindl R.F. *Beiträge zur Geschichte des deutschen Rechts in Galizien. Archiv für österreichische Geschichte*. 1906–1910. Bd. 95–97, 100; Kaindl R.F. *Bericht über die Arbeiten zur geographischen Erforschung der Bukowina im Jahre 1894*. Czernowitz, 1895.